

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Величка Георгиева Минкова

Национална художествена академия

относно конкурс за заемане на академична длъжност „професор“
в област на висшето образование: 8. Изкуства,
професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство
по дисциплината „Текстил – композиция“, катедра „Текстил – изкуство и дизайн“,
обнародван в ДВ, брой 7 от 24.01.2023 г. обявен
от Национална художествена академия
с единствен кандидат доц. д-р Вержиния Тодорова Маркарова

• **Обща характеристика и професионална биография на кандидата**

Професионалният път на доц. д-р Вержиния Маркарова е белязан и в известен смисъл предопределен от средното ѝ образование завършено в Художествена гимназия за изящни и монументални изкуства „Цанко Лавренов“, Пловдив (1985 г.). През периода 1987 – 1988 г. тя следва във ВИИИ „Николай Павлович“, специалност „Текстил, облекло и принадлежности на облеклото“. В следващите няколко години Маркарова е студентка и се дипломира в Художествената академия Джъдзян (Ханджоу, Китай), специалност „Традиционна китайска живопис“ и Института за съвременен текстил „Върбанов“ (Ханджоу, Китай).

През 2008 г. тя придобива научната и образователна степен „доктор“ в НХА с тема на дисертационния труд „Използването на традиционни текстилни умения и нови изразни средства в модерното текстилно изкуство“. През 2016 г. д-р Вержиния Маркарова печели обявения конкурс за академична длъжност „доцент“ (в направление 8.2 Изобразителни изкуства) в катедра „Текстил“ на НХА.

Творческите си постижения и преподавателски успехи кандидатът представя в конференции и симпозиуми на Европейската текстилна мрежа и в лекции и презентации изнесени в университети в Австрия, Китай и България. Тя членува в професионални съюзи като СБХ и Европейската текстилна мрежа (ETN).

От ноември 2018 г. доц. д-р Вержиния Маркарова е ръководител на катедра „Текстил – изкуство и дизайн“ и е член на Контролния и Галериен съвет на НХА. Списъкът с творчески изяви, приложен към документите по конкурса, е впечатляващ. Кандидатът реализира две самостоятелни изложби „Безмълвни чувства“, (галерия „Финес“, София, 2017 г.) и „Коледно настроение – Цвят – Светлина – Сянка“, (изложбена зала в сградата на НХА, бул. „Г. М. Димитров“ 100, 2022 г.). Тя е участник в значими експозиции за съвременното текстилно изкуство, като изложбите „*Мини Текстил*“ (Галерия София Прес, 2017 г., 2019 г.), „*Посоки*“ (Галерия „Петко Загорев“, Бургас 2017 г.), „*Second life-II*“, (Градска художествена галерия, Бургас, 2018 г.), „*21*“ („Шипка“6, София, 2022 г.) и др.

Вержиния Маркарова представя своите творби в няколко международни форума като „*Културни следи на китайското и българското нишково изкуство*“ (Ханджоу, Китай, 2017 г.), „*Традиция – Новаторство – Индивидуалност*“ – съвместна изложба на преподаватели и студенти от специалност „Текстил – изкуство и дизайн“, НХА и Академията за изящни изкуства, Варшава (Български културен институт – Варшава, Полша, 2018 г.), Българо-унгарска изложба текстил „*Преплетени нишки*“ (изложбени зали на Съюза на унгарските художници, Будапеща, Унгария, 2020 г.) и др.

Много често тя е инициатор, участник и куратор на творчески форуми, в които съвместно участват преподаватели и студенти от катедра „Текстил – изкуство и дизайн“, НХА. Вержиния Маркарова е един от изявените радетели за популяризиране на уникални и традиционни текстилните техники в България. Тя

демонстрира своите умения и авторски идеи в уъркшопи посветени на рисуване върху коприна, създаване на плъст и отливане на ръчна хартия. През 2018 г. води майсторски клас по традиционни техники на тъкане на стенни килими в град Обусон, Франция и изпълняване на техниката „къ съ“ в изследователски център в град Суджоу, Китай.

• Съпоставяне на минималните национални изисквания с резултатите от научната дейност на кандидата за придобиване на академична длъжност „доцент“

В съответствие с разпоредбите на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ), както и Правилника на НХА, Вержиния Маркарова предоставя необходимите документи за участие в конкурса. От справката за минималните национални наукометрични изисквания за академична длъжност „професор“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, е видно, че те са напълно покрити.

• Основни направления в творческата работа на кандидата

Хабилитационният труд представя творческата дейност на кандидата в областта на текстилните обекти, инсталации и малки форми. Творбите са интерпретация на връзката между текстил, пространство, светлина и нишкова структура, в която се ражда хармонично композиционно единство. Те са обединени от един проект „Цвят – светлина – сянка“, но независимо от общото начало много ясно маркират няколко направления в нейната творческа работа, като текстилна инсталация, мека скулптура, текстилна миниатюра.

Към хабилитационен труд, под формата на портфолио, са поместени и други творби на авторката, които показват уменията ѝ да работи с различни материали и да сътворява художествени обекти.

• **Характеристика и оценка на качествата на хабилитационния труд**

Хабилитационният труд „Цвят – светлина – сянка“ се състои от 44 стр., които обхващат автобиография, теоретична част, албум с хабилитационните творби и приложение от творби извън дисертационния труд. В неговото резюме доц. Маркарова определя, че трудът маркира един творчески период от 2016 до 2022 г., който е показателен за нейния стремеж към усъвършенстване като художник и преподавател. Художественото изследване е структурирано в пет части, чиято последователност е естествено следствие на творческия процес започващ с позоваване на историческия опит, зараждане на идеята и реализация на художественото произведение.

Първата част е озаглавена *„Исторически преглед на основните техники използвани при създаване на хабилитационните творби“*. Анализът на видовете плетачни техники е уместен увод за теоретичното представяне на творческата работа на кандидата. Той започва с най-старите датирани останки от плетена тъкан (250 г. пр.н.е.), за да завърши с използването на плетачната техника за целите на съвременната космонавтика. Еволюцията на ръчната плетачна техника Маркарова презентира чрез кратки бележки за плетене на една кука, на две куки, плетене на дантели. Авторката вижда естествено продължение на историческото развитие в адаптиране на древните техники и традиционни материали в творчеството на съвременните художници. Създадената структурна материалност оживява и се превръща в манипулатор на гравитацията, светлината, обема и прозрачността, за да демонстрира безкрайните възможности на трансформация на материала.

Преплитащата се нишка материализира творческата идея създавайки обект, който може да се определи единствено като произведение на изкуството. Съвсем естествено еволюцията на умението придобило художественост измеримост, бележи нов етап в развитие на съвременното изкуство. 60 години на 20. век са белязани от провеждането на Международното биенале на текстила в Лозана, както го определя Вержиния Маркарова „период на предефиниране“ на нишковото изкуство и меката скулптура в абстрактни форми. Художествените експерименти надхвърлят традиционните граници и текстилът се развива като модерно изкуство. В тази връзка Маркарова отбелязва, че той от цел се превръща в средство за интерпретиране на идейния замисъл на автора. Текстилът е пластичен материал, способен да се изявява в разнообразни състояние, което провокира творческата идея. Единството между замисъл, избор на материал и структура дават живот на авторската идея в текстилни обекти – произведения на изкуството, които комуникират с публиката носейки послания чрез конструкция и плътност, цвят и материал. Според Вержиния Маркарова независимо от съвременната провокативност в текстилното изкуство, не съществува материал или техника, които да бъдат определени като остарели или маловажни и да не бъдат използвани отново.

Във втора част на хабилитационния труд се резюмира проектът „*Цвят – светлина – сянка*“, представляващ инсталация от единадесет ефирни текстилни колони. Тя се ражда като идея в един период, между пандемията и войната, натоварен с много лични за авторката преживявания. Според Маркарова проектът е изследване на индивидуалното човешко състояние. Творческият процес прави видими чувствата и преживяванията посредством илюзорността претворена в прозрачни и крехки вертикални колони, паяжина от цветове, светлина и сенки. Те олицетворяват онази химерна стабилност, която крепи крехката чувствителност на художника. Инсталацията е колонада изградена от преплетени нишки в черно или

бяло, висящи свободно в пространството, леки и нежни, но държащи стабилно конструктивната форма. В тази връзка Вержиния Маркарова коментира творбата като обективизираща нишката в нейната същност и мощ, проявяваща се чрез същността си едновременно чиста, слаба и ранима, но имаща здравината и твърдостта да ранява. Нейните разсъждения се фокусират и върху самата творба, за да я определят като прозрачна и безтегловна, визуално провокирана от светлината, оживяваща уловила отражения, искри, отблясъци и звезден прах. Веднъж заявени чрез своите пространствени характеристики, колоните сякъш делят пространството, за да се загуби границата между него и творбата и да се установи хармонично единство. Текстилни обекти в сърцевината на колоните носят цветност, фактурност и едновременно с това в своята причудливост крадат вниманието на съзерцаващият ги. Съвсем естествено Маркарова търси в своя творчески експеримент допирни точки с науката, защото изследва светлината и сянката като неразделна част от работата с нишката.

Третата част от хабилитационния труд озаглавена *„Мека скулптура – текстилни обекти – малки форми“* представя серия от текстилни обекти, които са вдъхновени от природни форми и обективизирани от креативното въображение на авторката. Тя е естествено продължение на творческата идея, от която се ражда серията текстилни обекти *„Пречупване на светлината“*. Двете серии са творчески експерименти на Маркарова, в които изследва въздействието на светлината и цвета върху сетивността на възприемащия. В нейните творби цветът е състояние, което окупира и променя пространството.

Цветните обекти, изпълнени чрез *„плетене“* на една кука са нестандартни, причудливи и будещи искренни реакция на мисли, чувства и емоции. В тази връзка, Вержиния Маркарова коментира, че съвременният артист не отразява света правдоподобно, по скоро на него му е отредена роля на създател на креативна

образност, в която „времето и пространството, масата и енергията са непрекъснати“. Тази специфичност на материализираната идея е естествено предопределена от света, в който живеем, където всичко изглежда относително, динамично и субективно. Авторката разсъждава върху същността на модерната идея родена в „прогресивен динамизъм“, която според нея е по-скоро концепция за субстанция и функция, двигател на непрекъснат процес на визуална и творческа еволюция.

Четвъртата част на хабилитационния труд *„Миниатюри в рамка“* представя структурни експерименти с различно третиране на нишката. Маркарова определя заниманието си като игра с материала, техниката, светлината и сянката. *„Миниатюри в рамка“* е допълнение към цялостното представяне на изследването, в което намират място инсталации от обекти, меки скулптури и ограничени композиции от рамка. В тази част от труда Вержиния Маркарова споделя, че работата с материала и тактилното усещане са неизчерпаем източник на вдъхновение. За нея като автор същинската трансцендентност се постига чрез баланс между материя, техника и идея.

В пета част се представя преподавателската и творческа дейност на кандидата посредством участие в конференции, изложби, кураторски проекти и други. В представените публични изяви съществено място заема работата със студентите от катедра „Текстил – изкуство и дизайн“.

Приносите на художественото изследване са формулирани спрямо отделните части на хабилитационния труд. Те се основават на прецизния исторически анализ на основните текстилни плетачни техники, на съвършеното владение на техниката при сътворяването на художествения обект, както във въвеждането на нова посока на развитие и обогатяват триизмерните малки форми. Съществен белег на приносния характер на труда е разказът на самият художник за неговите мисли, емоции и преживявания в процеса на работа. Вержиния Маркарова е една от малкото автори в

България, които определят нишката като скулптурен материал изграждащ художествена форма носеща качества на текстилното и скулптурното изкуство. В тази връзка, трудът е особено ценен като основополагащ за развитие на нови творчески и критически анализи.

• **Заключение**

Вержиния Маркарова е един от признатите съвременни автори в текстилното изкуство. Творчеството ѝ е запомнящо се с уникалността на творческата идея и нейното прецизно материализиране в обемно-пространствени текстилни обекти. Творческият път на авторката е съпътстван от смели реализации, в които се съчетават добре познати техники, за да дадат съвременен прочит на нейната творческа уникалност.

Предвид гореизложеното кратко становище за впечатляващия авторски труд и моите лични впечатления от ярката преподавателска дейност на кандидата, убедено предлагам на почитаемото жури да гласува положително за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство на доц. д-р Вержиния Тодорова Маркарова.

01.07.2023 г.

проф. д-р Величка Минкова